

Sygn. akt III UK 43/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.
o ustalenie prawa do renty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 sierpnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania,

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adw. P. M. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług tytułem zwrotu nieopłaconych kosztów pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

A. M., urodzona 13 maja 1958 r., w okresie od 1 listopada 1998 r. do 28 lutego 2015 r. była uprawniona do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. W dniu 16 lutego 2015 r. wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o rentę na dalszy okres. Lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej również jako: ZUS lub organ rentowy) rozpoznał u niej organiczne uszkodzenie CUN o złożonej etiologii ze spadkiem sprawności intelektualnej, przewlekłe zaburzenia lękowo-depresyjne, artrozę stawu skokowego prawego i orzekł, że wnioskodawczyni jest częściowo niezdolna do pracy do 31 marca 2018 r. W dniu 13 marca 2015 r. główny lekarz orzecznik ZUS nie zaakceptował powyższego orzeczenia i sprawa została skierowana do komisji lekarskiej ZUS, która rozpoznała u skarżącej zaburzenia depresyjno-lękowe, ociążałość umysłową, stan po urazie stawu skokowego i zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa i stwierdziła, że stopień naruszenia sprawności psychofizycznej badanej nie powoduje niezdolności do pracy.

Decyzją z dnia 20 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił A. M. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy po dniu 28 lutego 2015 r.

Wyrokiem z dnia 1 września 2016 r., sygn. akt IV U [...], Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Z. oddalił odwołanie A. M. od decyzji ZUS.

Sąd Okręgowy przeprowadził dowód z opinii biegłych: psychiatry, psychologa, neurologa, okulisty i ortopedy, którzy rozpoznali u wnioskodawczyni starczowzroczność, wygojone złamanie otwarte dalszej nasady prawej piszczeli, bóle głowy w wywiadzie, niewydolność bólową kręgosłupa L-S w wywiadzie, aktualne funkcjonowanie intelektualne w granicach inteligencji niższej niż przeciętna, możliwość osłabienia procesów poznawczych na skutek zmian organicznych w CUN, nawarstwienia lękowo-depresyjne, zaburzenia depresyjne i lękowe mieszane o podłożu sytuacyjnym, łagodne zaburzenia procesów poznawczych. Biegły lekarz okulista uznał, że aktualny stan narządu wzroku odwołującej się nie powoduje u niej niezdolności do pracy. Biegli stwierdzili, że brak jest podstaw do stwierdzenia u odwołującej się niezdolności do pracy;

wszystkie schorzenia łącznie, chociaż istniały u wnioskodawczynie wcześniej, to z uwagi na swój charakter oraz nasilenie objawów nie sprowadzały niezdolności do pracy zawodowej także w okresie od 16 grudnia 1998 r. do 28 lutego 2015 r., dlatego nie byli w stanie wypowiedzieć się, na jakiej podstawie i z powodu jakich schorzeń ZUS uznawał wnioskodawczynię za niezdolną do pracy w powyższym tak długim okresie.

Sąd Okręgowy podzielił w całości opinię biegłych i powołując się na przepisy art. 57 ust. 1 oraz art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) – stwierdził, że odwołująca się nie spełnia wymaganych warunków do ustalenia jej prawa do renty z tytułu niezdolności i oddalił odwołanie.

22 września 2016 r. apelację od powyższego wyroku złożyła odwołująca się. A. M., która dodatkowo w piśmie procesowym z dnia 7 lipca 2017 r. podniosła, że leczy się z powodu choroby serca i nadciśnienia, jak również u ortopedy - z uwagi na stan po urazie stawu skokowego.

Sąd drugiej instancji uzupełnił postępowanie dowodowe i dopuścił dowód z opinii biegłego psychologa B. B. oraz biegłego lekarza psychiatry E. L.-E., którzy rozpoznali u wnioskodawczynie zaburzenia lękowo depresyjne o złożonej etiologii (organicznej i sytuacyjnej), które w ich ocenie nie sprowadzają niezdolności do pracy. Wnioskodawczynie przyjmuje niewielkie dawki leków przeciwdepresyjnych i nie odnotowano głębszych objawów depresyjnych. Funkcjonuje intelektualnie na pograniczu normy i lekkiego upośledzenia. W okresie zgłaszania się do PZP nie odnotowywano głębokich zaburzeń nastroju ani objawów wytwórczych. Sąd drugiej instancji podzielił opinię biegłych wskazując, że jest sporządzona przez specjalistów z zakresu schorzenia, na które cierpi skarżąca, jest spójna, przekonująco uzasadniona i koreluje z opinią wydaną na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego.

Wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawczynie.

Według Sądu drugiej instancji uzupełnienie postępowania dowodowego na etapie postępowania apelacyjnego nie wniosło do sprawy żadnych istotnych okoliczności, gdyż biegli psychiatra i psycholog nie stwierdzili u odwołującej

niezdolności do pracy w żadnym stopniu. Poprzednio skarżąca była uznawana za niezdolną do pracy z przyczyn psychiatrycznych, jak i w związku z ciężką pourazową artrozą stawu skokowego prawego. Obecnie zaburzenia depresyjne i lękowe nieznacznie utrudniają codzienne funkcjonowanie wnioskodawczynie, a początkowe zmiany zwyrodnieniowe prawego stawu skokowego powodują tylko niewielkie ograniczenia ruchomości bez upośledzenia funkcji i sprawności kończyny. Według Sądu Apelacyjnego odwołująca się nie spełnia warunków ustalenia prawa do renty, przewidzianych w art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż nie jest osobą niezdolną do pracy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego pełnomocnik A. M. zaskarżył skargą kasacyjną. W skardze opartej na drugiej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucił naruszenie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w związku z art. 386 § 3 k.p.c. przez niezasadne oddalenie apelacji, pomimo: a) złożenia przez skarżącą zaświadczenia lekarskiego od kardiologa; b) złożenia przez skarżącą zaświadczeń z Poradni Zdrowia Psychicznego na rozprawie w dniu 27 kwietnia 2017 r.; c) podania przez skarżącą, że leczy się również z powodu choroby serca, nadciśnienia oraz, że jest pod stałą opieką lekarza ortopedy. W ocenie skarżącej niedostrzeżenie przez Sąd drugiej instancji, że skarżąca złożyła dokumenty odnośnie jej stanu zdrowia po złożeniu przez nią odwołania, skutkowało zaakceptowaniem przez Sąd Apelacyjny niedostrzeżenia przez Sąd Okręgowy konieczności uchylenia decyzji ZUS i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania oraz umorzenia postępowania.

Pełnomocnik skarżącej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania oraz o przyznanie na rzecz pełnomocnika skarżącej, ustanowionego z urzędu, kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest częściowo uzasadniona.

Z dniem 1 stycznia 2005 r. wszedł w życie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. - dotyczący postępowania z zakresu ubezpieczeń społecznych, wprowadzony ustawą z dnia 20

kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264).

Unormowanie to uległo modyfikacji na podstawie ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 218), jednak – jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nowelizacyjnej - celem zmiany tego unormowania było wyraźne wskazanie, w jakich sprawach te przepisy się stosuje. W art. 477⁹ § 3 i 5 k.p.c. oraz w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. rozstrzygnięto, iż mają one zastosowanie także w sprawach o odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych, w których podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia.

W ocenie Sądu Najwyższego, z uwagi na ograniczony do tej kwestii zakres nowelizacji, aktualne pozostają judykaty sprzed daty nowelizacji. Z wypowiedzi Sądu Najwyższego wynika, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, jeżeli nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji powstały po wyroku sądu pierwszej instancji. Takie okoliczności (dowody) sąd drugiej instancji może pominąć. Przyjęto także, że jeżeli nowe (ujawnione w postępowaniu apelacyjnym) okoliczności dotyczą stanu zdrowia z daty zaskarżonej decyzji, to zastosowanie ma ogólna reguła wynikająca z art. 381 k.p.c. W orzeczeniach tych zasadniczą argumentację stanowiło odwołanie się do zasady kontroli decyzji organu rentowego na podstawie stanu faktycznego występującego w dacie jej wydania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UK 316/06, Monitor Prawa Pracy 2007 nr 11, s. 600; z dnia 16 maja 2008 r., I UK 385/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 240). W wyroku z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UK 316/06, Sąd Najwyższy uznał także, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stanowi wyjątek od zasady, przewidującej kontrolowanie przez sąd ubezpieczeń społecznych stanu rzeczy na dzień wydania decyzji przez organ rentowy i przyjął, że w sprawie o stwierdzenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy możliwe jest uchylenie decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy temu organowi do ponownego rozpoznania wtedy,

gdy zmiana w stanie zdrowia ubezpieczonego wpływająca na stwierdzenie jego niezdolności do pracy nastąpiła do chwili zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji (art. 316 k.p.c.).

Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą skargę kasacyjną nie podziela zawartego w niej poglądu, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. zobowiązuje Sąd drugiej instancji do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownej oceny przez ZUS. Wadą skargi kasacyjnej jest oparcie jej na zarzutach naruszenia art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w związku z art. 386 § 3 k.p.c., bowiem przepisy te nie pozostają ze sobą w korelacji. Stosownie do pierwszego z tych unormowań w aktualnym brzmieniu - w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyła decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie.

Jak wyżej wskazano, przepis ten nie ma zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, jeżeli nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji powstały po wyroku sądu pierwszej instancji. Art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. jest wyjątkiem od zasady, według której sąd pierwszej instancji kontroluje tylko stan rzeczy - faktyczny i prawny - istniejący w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. Wyjątek ten przewiduje możliwość uchylenia przez sąd decyzji organu rentowego, przekazania sprawy do rozpoznania (i ewentualnego wydania nowej decyzji) organowi rentowemu, z jednoczesnym umorzeniem postępowania sądowego. Jest to możliwe wówczas, gdy w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji doszło do ujawnienia się nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do

samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. Przez nowe okoliczności, w ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego, należy rozumieć – co do zasady – nową chorobę (nową dysfunkcję), powodującą niezdolność do pracy. Poglębienie się bowiem dotychczasowych schorzeń, analizowanych przez lekarzy ZUS, może być bowiem zweryfikowane w opinii biegłych lekarzy w postępowaniu sądowym. Ujawnienie się tego rodzaju nowych okoliczności może wpłynąć na sposób rozstrzygnięcia sprawy przez sąd pierwszej instancji. Muszą one jednak ujawnić się przed zamknięciem rozprawy w tym sądzie (art. 316 k.p.c.). Skoro jest to wyjątek od zasady, przewidującej kontrolowanie przez sąd ubezpieczeń społecznych stanu rzeczy na dzień wydania decyzji przez organ rentowy, to wyjątku tego nie można interpretować rozszerzająco i zakładać, że możliwe jest stosowanie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. także przez sąd drugiej instancji. Nie oznacza to, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłączone jest stosowanie art. 381 k.p.c. w związku z art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie natomiast z powołanym w skardze kasacyjnej art. 386 § 3 k.p.c., jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

Unormowanie to znajduje zastosowanie w razie zajścia przyczyn odrzucenia pozwu (art. 199, 1099, 1113, 1124, 1165 § 1 k.p.c., art. 295 i 486 k.s.h.); sąd drugiej instancji uchyla wówczas zaskarżony wyrok i odrzuca pozew. Przyczyny odrzucenia pozwu w dużym stopniu pokrywają się z przyczynami nieważności postępowania z art. 379 pkt 1–3 k.p.c. W tym jednak wypadku sąd nie znosi postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością. Wynika to z treści art. 386 § 3 k.p.c., który w tym zakresie należy traktować jako przepis szczególny w stosunku do przepisu art. 386 § 2 k.p.c. Przyczynami umorzenia postępowania implikującymi uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania są w szczególności: cofnięcie pozwu, zawarcie ugody i występowanie przeszkód, które powodują odrzucenie pozwu. Odrzucenie pozwu przez sąd apelacyjny (art. 386 § 3) jest konsekwencją braku jednej z przesłanek procesowych. Sąd drugiej instancji odrzuca pozew, jeśli stwierdzi przyczyny nieważności wymienione w art. 379 pkt 1–3 k.p.c. już przy wszczęciu postępowania.

W tym kontekście art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. należy uznać za *lex specialis* w stosunku do art. 386 § 3 k.p.c. Wprawdzie oba unormowania stanowią o umorzeniu postępowania, jednak art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. dotyczy całkowicie odmiennej kwestii, związanej immanentnie z postępowaniem przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych (procedowaniem w trybie administracyjnym). Inny jest również cel i funkcja tych unormowań. W postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter odwoławczy i kontrolny, postępowanie dowodowe ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie takie jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji, a więc w chwili ustalania prawa do świadczenia przez organ rentowy (por. wyroki Sądu Najwyższego z 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z 12 stycznia 2005 r., I UK 93/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 254 i z 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293).

W postępowaniu odwoławczym w sprawach o stwierdzenie niezdolności do pracy sąd weryfikuje ustalenia organu rentowego na podstawie opinii biegłych, która nie zastępuje orzeczenia lekarskiego wydanego w postępowaniu rentowym. Sąd może zmienić decyzję tylko wówczas, gdy jest ona wadliwa, natomiast nie może zastępować organu kompetentnego do jej wydania i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia.

W ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego, ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego, jako przesłanka prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany, jeżeli nie dotyczy okoliczności istniejącej w dacie wydania decyzji przez organ rentowy. Art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stawia granicę kognicji sądowej w zakresie ocen lekarskich. Przewiduje, że sąd nie może orzekać co do faktów nieznanych lekarzom orzecznikom ZUS, które powstały dopiero w czasie postępowania sądowego. Przeprowadzone w postępowaniu sądowym dowody (opinie biegłych), które wskazują na powstanie niezdolności do pracy dopiero po wniesieniu odwołania do sądu, potwierdzają przecież, że zaskarżona decyzja, a wcześniej - orzeczenie komisji lekarskiej, nie były wadliwe. Nie ma więc racjonalnego powodu, aby niewadliwa decyzja miała podlegać

uchyleniu. Jeszcze bardziej nieracjonalne byłoby zastosowanie trybu postępowania przewidzianego w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. z uwagi na opinię biegłych potwierdzającą niezdolność do pracy powstałą po wniesieniu odwołania do sądu, jednakże nie w okresie, wymienionym w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ani w okresie wnikającym z art. 61 tej ustawy. Przepis, który ma na celu umożliwienie uruchomienia procedury orzeczniczej przed organem rentowym weryfikującej "nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy", prowadziłby do ponownego rozpoznania sprawy przez ten organ - bez potrzeby przeprowadzenia badania. Byłoby ono bowiem zbędne, jeśli niezdolność do pracy, powstała po wniesieniu odwołania, nie łączyłaby się ze spełnieniem pozostałych przesłanek prawa do renty albo nie powodowałaby przywrócenia prawa do renty (art. 61 tej ustawy). Uzasadnione natomiast jest uchylenie decyzji, jeśli ujawnione w postępowaniu sądowym "nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy" mogą prowadzić do jej zmiany w wyniku ponownej oceny stanu zdrowia za okres objęty decyzją - bez potrzeby ponoszenia kosztów postępowania dowodowego przed sądem.

Zdaniem aktualnego składu Sądu Najwyższego, jeżeli „nowe okoliczności” dotyczące stwierdzenia - określonej w art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - niezdolności do pracy, zgłoszone w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, nie spowodowały stosownie do art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. uchylenia decyzji organu rentowego i przekazania sprawy do rozpoznania organowi rentowemu, wówczas rozpoznając apelację sąd drugiej instancji jest zobligowany do uzupełnienia dotychczasowej opinii biegłych lekarzy przez dopuszczenia dowodu z opinii nowego biegłego w celu ustalenia, czy wraz z tymi „nowymi okolicznościami” ubezpieczony udowodnił istnienie niezdolności do pracy na datę wydania decyzji przez organ rentowy.

Ad casum - w sytuacji, kiedy nowe okoliczności dotyczące ustalenia niezdolności do pracy zostały podniesione w postępowaniu apelacyjnym - tak jak w miało to miejsce w niniejszej sprawie - Sąd drugiej instancji nie mógł skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., gdyż nie znajduje ona zastosowania w postępowaniu apelacyjnym; nie mógł więc na tej podstawie uchylić zaskarżonego

wyroku i poprzedzającej go decyzji oraz przekazać sprawy do rozpoznania organowi rentowemu. Celowe było natomiast uzupełnienie dotychczasowej opinii biegłych przez dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza kardiologa. Sąd drugiej instancji, nie podając motywów, zignorował złożone przez A. M. w piśmie procesowym z dnia 7 lipca 2017 r. zaświadczenie lekarskie potwierdzające leczenie choroby serca i nadciśnienia. Stwierdzenie, że dolegliwości te powodowały wraz z innymi chorobami niezdolność do pracy na datę wydania decyzji, mogłoby implikować konieczność zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji. Zwrócić należy uwagę, że przez kilkanaście lat lekarze ZUS stwierdzali u skarżącej całkowitą niezdolność do pracy z powodu zaburzeń psychicznych o charakterze depresyjnym (jak podawała wnioskodawczyni wywołanych biciem przez męża; sąd nie wyjaśnił tej kwestii) oraz z powodu złamania nogi w trakcie próby samobójczej (po wyskoczeniu przez okno); nie można więc wykluczyć, że te stany lękowe mogły spowodować już wcześniej chorobę serca.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.; o kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).